C/2024/6821

29.11.2024

NEUVOSTON SUOSITUS,

annettu 21 päivänä lokakuuta 2024,

Latvian talous-, finanssi-, työllisyys- ja rakennepolitiikasta

(C/2024/6821)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 ([1]) ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241 ([2]), jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, jäljempänä ”tukiväline”, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Tukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille rahoitustukea uudistusten ja investointien toteuttamiseen, eli kyse on unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista, erityisesti uudistuksia ja investointeja, joilla edistetään vihreää ja digitaalista siirtymää sekä vahvistetaan jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokykyä. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta sekä vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

(2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435 ([3]), jäljempänä ”REPowerEU-asetus”, joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan unionin energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Latvia on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

([1]) EUVL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([3]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) Komissio antoi 16 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon ”EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen” tarjotakseen tietoa poliittisten päätösten tueksi ja luodakseen perusedellytykset kasvun lisäämiselle. Tiedonannossa kilpailukyky määritellään yhdeksän toisiaan vahvistavan tekijän avulla. Kyseisistä tekijöistä yksityisen pääoman saatavuus, tutkimus ja innovointi, koulutus ja osaaminen sekä toimivat sisämarkkinat nousevat esiin uudistusten ja investointien kannalta ensisijaisina politiikan painopisteinä, joiden avulla voidaan vastata olemassa oleviin tuottavuushaasteisiin ja parantaa unionin ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kilpailukykyä. Komissio antoi 14 päivänä helmikuuta 2024 tiedonannon ”Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskeva vuosikertomus 2024”. Kyseisessä tiedonannossa esitetään yksityiskohtaisesti Euroopan sisämarkkinoiden kilpailukykyyn liittyvät vahvuudet ja haasteet ja seurataan vuotuista kehitystä yksilöityjen yhdeksän kilpailukykytekijän mukaisesti.

(4) Komissio hyväksyi 21 päivänä marraskuuta 2023 vuotuisen kestävän kasvun selvityksen 2024; tämä käynnisti vuoden 2024 eurooppalaisen ohjausjakson. Eurooppa-neuvosto vahvisti 22 päivänä maaliskuuta 2024 vuotuisen kestävän kasvun selvityksen 2024 painopisteet, jotka keskittyvät kilpailukykyisen kestävyyden neljän ulottuvuuden ympärille. Lisäksi komissio antoi 21 päivänä marraskuuta 2023 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 ([4]) perusteella laadittavan varoitusmekanismia koskevan kertomuksen 2024, jossa se katsoi, että Latvia ei kuulu niihin jäsenvaltioihin, joissa saattaa olla epätasapainoa tai sen riskiä ja joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Komissio antoi samana päivänä myös lausunnon Latvian vuoden 2024 alustavasta talousarviosuunnitelmasta. Komissio antoi lisäksi suosituksen neuvoston suositukseksi euroalueen talouspolitiikasta sekä ehdotuksen vuoden 2024 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi 12 päivänä huhtikuuta 2024 suosituksen euroalueen talouspolitiikasta ([5]), jäljempänä ”euroaluetta koskeva vuoden 2024 suositus”, ja 11 päivänä maaliskuuta 2024 yhteisen työllisyysraportin.

(5) Unionin uusi talouden ohjausjärjestelmä tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024. Ohjausjärjestelmään sisältyy uusi asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta, muutettu liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97 ([6]) ja muutettu jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annettu neuvoston direktiivi 2011/85/EU ([7]). Uuden talouden ohjausjärjestelmän tavoitteet ovat edistää tervettä ja kestävää julkista taloutta, kestävää ja osallistavaa kasvua sekä resilienssiä uudistuksilla ja investoinneilla ja ehkäistä liialliset julkisen talouden alijäämät. Uusi talouden ohjausjärjestelmä parantaa myös kansallista sitoutumista ja lisää keskipitkän aikavälin painotusta sekä vahvistaa ja johdonmukaistaa toteuttamisen valvontaa. Kunkin jäsenvaltion on toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma. Kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma sisältää jäsenvaltion finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset, jotka kattavat neljän tai viiden vuoden pituisen suunnittelukauden kansallisen vaalikauden säännönmukaisesta kestosta riippuen. Kansallisiin keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisiin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen ([8]) on täytettävä asetuksen (EU) 2024/1263 vaatimukset, kuten vaatimus saada julkinen velka uskottavalle alaspäin suuntautuvalle polulle tai pitää se tällaisella polulla sopeutuskauden päättyessä taikka saada se pysymään maltillisella tasolla alle 60 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) ja vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen laskemaan alle perustamissopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa (EU) 2024/1263 säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella. Tukeakseen kyseisten kansallisten keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisten suunnitelmien laatimista komissio julkaisi 21 päivänä kesäkuuta 2024 jäsenvaltioiden kansallisissa keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisissa suunnitelmissa ja vuotuisissa edistymisraporteissa annettavia tietoja koskevia ohjeita. Komissio toimitti jäsenvaltioille tarvittaessa viiteurat ja tekniset tiedot asetuksen (EU) 2024/1263 5 ja 36 artiklan mukaisesti. Jäsenvaltioiden on toimitettava kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmansa viimeistään 20 päivänä syyskuuta 2024, paitsi jos jäsenvaltio ja komissio sopivat määräajan pidentämisestä kohtuullisella ajanjaksolla. Jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntö-

([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1176/2011, annettu 16 päivänä marraskuuta 2011, makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta (EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([5]) Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä huhtikuuta 2024, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97, annettu 7 päivänä heinäkuuta 1997, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä (EYVL L 209, 2.8.1997, s. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Neuvoston direktiivi 2011/85/EU, annettu 8 päivänä marraskuuta 2011, jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista (EUVL L 306, 23.11.2011, s. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Nettomenot sellaisina kuin on ne on määritelty asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdassa: ”Nettomenoilla” tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

kehyksensä mukaisesti keskustella kansallisen parlamenttinsa kanssa keskipitkän aikavälin suunnitelmansa luonnoksesta, pyytää itsenäisiltä finanssipolitiikan instituutioilta lausunnon ja järjestää työmarkkinaosapuolten ja muiden kansallisten sidosryhmien kuulemisen.

(6) Vuonna 2024 eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen tukivälineen täytäntöönpanon kanssa. Elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpano kaikilta osin on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson mukaisen politiikan ensisijaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Vuosien 2019, 2020, 2022 ja 2023 maakohtaiset suositukset ovat edelleen yhtä lailla tärkeitä elpymis- ja palautumissuunnitelmille, joita on tarkistettu, päivitetty tai muutettu asetuksen (EU) 2021/241 14, 18 ja 21 artiklan mukaisesti.

(7) Latvia toimitti 30 päivänä huhtikuuta 2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Komissio arvioi asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan nojalla elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V vahvistettuja arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 13 päivänä heinäkuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä ([9]); päätöstä muutettiin 8 päivänä joulukuuta 2023 asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 2 kohdan nojalla ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivittämisen osalta ja sisällyttämällä siihen REPowerEU-luku ([10]). Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen (EU) 2021/241 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti, että komissio hyväksyy päätöksen, jossa todetaan, että Latvia on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(8) Latvia toimitti 14 päivänä toukokuuta 2024 vuoden 2024 kansallisen uudistusohjelmansa ja 30 päivänä huhtikuuta vuoden 2024 vakausohjelmansa neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 ([11]) 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

(9) Komissio julkaisi 19 päivänä kesäkuuta 2024 Latviaa koskevan vuoden 2024 maaraportin. Siinä arvioidaan Latvian edistymistä neuvoston vuosina 2019–2023 hyväksymien asiaankuuluvien maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Latvia on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Kyseisen analyysin perusteella maaraportissa yksilöidään puutteita sellaisten haasteiden osalta, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ei vastata tai joihin vastataan vain osittain, sekä tuodaan esiin uusia ja kehittymässä olevia haasteita. Maaraportissa arvioidaan myös Latvian edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä koskevien unionin yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

(10) Eurostatin vahvistamien tietojen mukaisesti Latvian julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2022 oli 4,6 prosenttia suhteessa BKT:hen, laski 2,2 prosenttiin vuonna 2023, ja julkinen velka, joka vuoden 2022 lopussa oli 41,8 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi vuoden 2023 loppuun mennessä 43,6 prosenttiin.

(11) Neuvosto suositti ([12]) 12 päivänä heinäkuuta 2022 Latvialle, että se toteuttaisi toimia, joilla varmistetaan vuonna 2023, että kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvu on linjassa kaiken kaikkiaan neutraalin finanssipolitiikan virityksen ([13]) kanssa, kun otetaan huomioon jatkettu väliaikainen ja kohdennettu tuki energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta pakeneville ihmisille. Latvialle suositettiin, että se olisi valmiina mukauttamaan juoksevia menoja tilanteen muuttuessa. Latvialle suositettiin myös, että se lisäisi julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen ottaen huomioon REPowerEU-aloitteen, muun muassa tukivälineen ja muiden unionin varojen avulla. Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan viritys ([14]) oli vuonna 2023 elvyttävä (0,5 % suhteessa BKT:hen) tilanteessa, jossa inflaatio oli

([9]) ST 10157/21 INIT ja ST 10157 ADD 1.

([10]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 8 päivänä joulukuuta 2023, Latvian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 13 päivänä heinäkuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (ST 15569/23; ST 15569/23 ADD 1).

([11]) Neuvoston asetus (EY) N:o 1466/97, annettu 7 päivänä heinäkuuta 1997, julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta (EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

([12]) Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2022, Latvian vuoden 2022 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Latvian vuoden 2022 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 334, 1.9.2022, s. 112).

([13]) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan Latvian vuoden 2023 keskipitkän aikavälin potentiaalinen tuotannon kasvu, jota käytetään finanssipolitiikan virityksen mittaamiseen, on kymmenen vuoden keskimääräisen reaalisen potentiaalisen kasvun ja vuoden 2023 BKT-deflaattorin perusteella nimellismääräisesti arviolta 7,6 prosenttia.

([14]) Finanssipolitiikan virityksellä tarkoitetaan julkisen talouden perusrahoitusaseman vuotuista muutosta. Sillä pyritään arvioimaan sekä kansallisesti rahoitetuista että unionin talousarviosta rahoitetuista finanssipoliittisista toimenpiteistä talouteen aiheutuvaa sysäystä. Finanssipolitiikan viritystä mitataan erona, joka muodostuu seuraavien välille: i) keskipitkän aikavälin potentiaalinen kasvu ja ii) perusmenojen (ilman harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä) muutos. Perusmenoista on jätetty pois covid-19-kriisiin liittyvät väliaikaiset hätätoimenpiteet, mutta niihin on otettu mukaan tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustukset), ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot.

korkea. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä) oli finanssipolitiikan viritykseen vuonna 2023 elvyttävä vaikutus, joka oli 1,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Perusmenojen kasvuun sisältyvät energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille suunnattujen kohdennettujen hätätilanteen tukitoimenpiteiden kustannukset, jotka supistuivat 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien nettoperusmenojen elvyttävä vaikutus vuonna 2023 ei näin ollen ollut seurausta kohdennetusta hätätilanteen tuesta energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen (ilman harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä) elvyttävä kasvu johtui julkisen sektorin palkka- ja sosiaaliturvamenojen lisääntymisestä. Yhteenvetona voidaan todeta, että kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen ennustettu kasvu vuonna 2023 oli 12 päivänä heinäkuuta 2022 annetun neuvoston suosituksen mukaista. Vuonna 2023 tukivälineen avustuksilla ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot olivat 1,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kansallisesti rahoitetut investoinnit olivat 3,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 eli ne supistuivat 0,1 prosenttiyksikköä vuoteen 2022 verrattuna. Latvia rahoitti lisäinvestointeja tukivälineestä ja muilla unionin varoilla. Latvia rahoitti julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen, esimerkiksi sähköajoneuvojen hankkiminen julkiseen liikenteeseen, kerrostalojen ja yrityskiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen, sähkönsiirto- ja jakeluverkkojen nykyaikaistaminen, julkishallinnon digitaalisten alustojen ja järjestelmien hallinnoinnin keskittäminen, digitaalisten taitojen ja prosessien digitalisoinnin kehittäminen yrityksissä, laajakaistainfrastruktuurin kehittäminen sekä koulutusalan digitalisoinnin edistäminen. Kyseisiä julkisia investointeja rahoitetaan pitkälti tukivälineestä ja muista unionin varoista.

(12) Vuoden 2024 vakausohjelmassa julkisen talouden kehitysarvioiden perustana olevan makrotalouden skenaarion mukaan reaalisen BKT:n kasvun ennustetaan olevan 1,4 prosenttia vuonna 2024 ja 2,9 prosenttia vuonna 2025, kun taas yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä (YKHI) mitatun inflaation ennustetaan olevan 1,6 prosenttia vuonna 2024 ja 2,5 prosenttia vuonna 2025. Vuoden 2024 vakausohjelmaan kuuluvien nykyisten toimintapolitiikkojen ([15]) mukaan julkisen talouden alijäämän suhteessa BKT:hen ennakoidaan vuonna 2024 kasvavan 2,9 prosenttiin ja vuonna 2025 supistuvan 2,7 prosenttiin, kun taas julkisen talouden velan on määrä kasvaa suhteessa BKT:hen vuoden 2024 loppuun mennessä 45,2 prosenttiin ja vuoden 2025 loppuun mennessä 46,3 prosenttiin. Vuoden 2025 jälkeen julkisen talouden alijäämän ennakoidaan supistuvan niin, että se on 2,2 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2026, 2,0 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2027 ja 1,7 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2028. Näin ollen julkisen talouden rahoitusaseman suunnitellaan jäävän ohjelmakauden aikana alle perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon. Vuoden 2025 jälkeen julkisen talouden velkasuhteen arvioidaan puolestaan supistuvan 46,2 prosenttiin vuonna 2026, kasvavan 48,8 prosenttiin vuonna 2027 ja supistuvan 48,2 prosenttiin vuonna 2028.

(13) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan reaalinen BKT kasvaa 1,7 prosenttia vuonna 2024 ja 2,6 prosenttia vuonna 2025 ja YKHI:llä mitattu inflaatio on 1,6 prosenttia vuonna 2024 ja 2,0 prosenttia vuonna 2025.

(14) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on 2,8 prosenttia vuonna 2024 ja julkisen talouden velan määrän odotetaan kasvavan 44,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoden 2024 loppuun mennessä. Energiaan liittyvät toimenpiteet lakkautettiin asteittain kokonaan vuoden 2023 loppuun mennessä, mutta vuonna 2024 julkisen sektorin palkankorotuksista opetus-, hallinto-, terveydenhuolto- ja koulutusaloilla sekä eläkeläisille suoritettavista lisämaksuista aiheutuvat lisäkustannukset ovat suurempia kuin lakkauttamisen vaikutukset. Teknisen infrastruktuurin kehittäminen maan rajalla lisää osaltaan julkisia investointimenoja. Yhteisöveron ennakkomaksujen käyttöönoton finanssisektorilla, useiden valmisteverotuotteiden verokannan korottamisen ja valtion omistamien yhtiöiden maksamien suurempien osinkojen odotetaan lisäävän tuloja maltillisesti. Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan virityksen ennakoidaan vuonna 2024 olevan elvyttävä, 0,9 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(15) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin, jäljempänä ”avustukset”, rahoitetaan menoja 1,6 prosentilla suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kun vuonna 2023 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaat investoinnit ja tuottavuutta lisäävät uudistukset ilman suoraa vaikutusta Latvian julkisen talouden rahoitusasemaan tai julkiseen velkaan.

(16) Neuvosto suositti ([16]) 14 päivänä heinäkuuta 2023 Latvialle, että se varmistaisi vuonna 2024 finanssipolitiikan maltillisuuden erityisesti rajoittamalla kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ([17]) nimelliskasvun enintään 3,0 prosenttiin. Jäsenvaltioita kehotettiin vuoden 2023 talousarvioita toteuttaessaan ja vuoden 2024 alustavia talousarviosuunnitelmia laatiessaan ottamaan huomioon, että komissio ehdottaa neuvostolle alijäämäpe-

([15]) Vuoden 2024 vakausohjelmassa todetaan, että nykyisten toimintapolitiikkojen mukaan julkisen talouden alijäämän ennustetaan vuonna 2025 olevan 0,5 prosenttiyksikköä vuoden 2024 vakausohjelman alijäämätavoitetta suurempi. Vuoden 2024 vakausohjelmaan ei ole sisällytetty yksityiskohtia politiikkatoimista, joihin ryhdytään alijäämätavoitteiden noudattamisen varmistamiseksi.

([16]) Neuvoston suositus, annettu 14 päivänä heinäkuuta 2023, Latvian vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Latvian vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 312, 1.9.2023, s. 125).

([17]) Nettomääräisillä perusmenoilla tarkoitetaan kansallisesti rahoitettuja menoja ilman i) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, ii) korkomenoja, iii) suhdanteesta johtuvia työttömyysmenoja sekä iv) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

rusteisten liiallisten alijäämien menettelyjen käynnistämistä vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella. Komission kevään 2024 talousennusteessa Latvian kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ennakoidaan vuonna 2024 kasvavan 4,9 prosenttia eli suositeltua enimmäiskasvua enemmän. Kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen suositellun enimmäiskasvun ylitys vuonna 2024 on 0,7 prosenttia suhteessa BKT:hen. Nettomääräiset perusmenot olivat vuonna 2023 kuitenkin (suhteessa BKT:hen 0,9 prosenttia) pienemmät kuin 14 päivänä heinäkuuta 2023 annetun neuvoston suosituksen antamisajankohtana odotettiin. Koska vuotta 2024 koskeva suositus annettiin kasvuvauhdin muodossa, suosituksen noudattamista arvioitaessa on otettava huomioon myös vertailuajankohdan vaikutus vuodesta 2023 alkaen. Jos nettomääräiset perusmenot olisivat olleet vuonna 2023 samat kuin 14 päivänä heinäkuuta 2023 annetun neuvoston suosituksen antamisajankohtana odotettiin, nettomääräiset perusmenot olisivat vuonna 2024 kasvaneet suhteessa BKT:hen 0,2 prosenttia suositeltua kasvua vähemmän. Kaiken kaikkiaan arvioidaan, että kansallisesti rahoitetut nettomääräiset perusmenot eivät ehkä täysin vastaa neuvoston suosituksia.

(17) Lisäksi neuvosto suositti, että Latvia purkaa voimassa olevat hätätilanteen energiatukitoimenpiteet ja käyttää saatavat säästöt julkisen talouden alijäämän supistamiseen mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024. Neuvosto suositti vielä, että jos uusi energian hinnan nousu edellyttää uusia tai jatkettuja tukitoimenpiteitä, Latvia varmistaa, että tällaiset tukitoimenpiteet kohdennetaan haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen, että julkisella taloudella on toimenpiteisiin varaa ja että kannustimet energiansäästöön säilyvät. Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan hätätilanteen energiatukitoimenpiteiden nettomääräiset talousarviokustannukset ([18]) suhteessa BKT:hen ovat 1,0 prosenttia vuonna 2023 ja 0,0 prosenttia suhteessa BKT:hen vuosina 2024 ja 2025. Jos saatavat säästöt käytettäisiin neuvoston suosituksen mukaisesti julkisen talouden alijäämän supistamiseen, julkisen talouden sopeutus olisi kyseisten kehitysarvioiden perusteella 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kun taas kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ([19]) kiristävä vaikutus finanssipolitiikan viritykseen olisi samana vuonna 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Hätätilanteen energiatukitoimenpiteet on purettu vuosina 2023 ja 2024. Tämä vastaa neuvoston suositusta. Saatavia säästöjä ei kuitenkaan ennakoida käytettävän kokonaisuudessaan julkisen talouden alijäämän supistamiseen. Vaarana on, että tämä ei ole neuvoston suosituksen mukaista.

(18) Lisäksi neuvosto suositti, että Latvia jatkaa kansallisesti rahoitettuja julkisia investointeja ja varmistaa tukivälineen avustusten ja muiden unionin varojen tuloksellisen käytön erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi. Komission kevään 2024 talousennusteessa kansallisesti rahoitettujen julkisten investointien ennakoidaan kasvavan 3,3 prosentista suhteessa BKT:hen vuonna 2023 3,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Tämä vastaa neuvoston suositusta.

(19) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 2,9 prosenttia vuonna 2025 olettaen, että politiikka säilyy muuttumattomana. Julkisen talouden velan odotetaan vuoden 2025 loppuun mennessä kasvavan 46,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden velkasuhteen nousu vuonna 2025 johtuu pääasiassa positiivisesta velkakannan korjauserästä ja julkisen talouden alijäämästä.

(20) Latvian verotulot suhteessa BKT:hen ovat edelleen huomattavasti alle unionin keskiarvon, mikä rajoittaa julkisten palvelujen, erityisesti terveydenhuollon ja sosiaaliturvan, rahoitusta. Vuonna 2022 verotulojen osuus BKT:stä supistui 30,3 prosenttiin (kun ne unionissa ovat 40,2 prosenttia BKT:stä), mikä on alhaisin taso kolmen viime vuoden aikana. Kasvun kannalta vähiten haitallisten verojen, erityisesti pääoma- ja kiinteistöverotuksen, osalta Latvian tulos on edelleen alle unionin keskiarvon. Yhteisöverosta saadut tulot ovat vähitellen elpyneet vuoden 2018 uudistuksen seurauksena tapahtuneen jyrkän alaspäin korjaamisen jälkeen. Kiinteistörekisteriuudistusta, jonka seurauksena kiinteistöverotus heijastaisi nykyisiä markkina-arvoja, ei ole vielä hyväksytty, vaikka työ verotusarvon määrittämismenetelmän parantamiseksi onkin meneillään. Työn verotuksesta saatavat tulot ovat melko alhaiset suhteellisen korkeasta veroasteesta huolimatta, mikä viittaa siihen, että kyseisiä verotuloja on mahdollista lisätä. Tämä antaa aihetta jatkuviin toimiin verosäännösten noudattamisen parantamiseksi ja taloudellisen toiminnan siirtämiseksi harmaasta taloudesta viralliseen talouteen. Köyhyys ja tuloerot ovat edelleen merkittäviä ongelmia Latviassa. Unionin jäsenvaltioista Latviassa köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten prosenttiosuus on yksi suurimmista, vanhuusiän köyhyys- ja syrjäytymisriski on yksi suurimmista ja eläkkeet suhteessa palkkoihin ovat pienimpien joukossa. Lisäksi tuloerot ovat edelleen huomattavasti unionin keskiarvoa suuremmat. Sosiaalituen erot kuntatasolla, olemassa olevien sosiaalisten asuntojen heikko laatu ja rajallinen saatavuus sekä merkittävät sosioekonomiset erot alueiden välillä ovat edelleen haasteita sosiaaliselle osallisuudelle ja työmarkkinoille. Julkiset

([18]) Luku kuvaa kyseisten toimenpiteiden vuotuisia talousarviokustannuksia, tulot ja menot mukaan lukien, mutta ilman mahdollisia energiantoimittajien windfall-voitoista kannettavia verotuloja.

([19]) Tätä vaikutusta mitataan julkisen talouden perusmenojen muutoksena suhteessa BKT:n keskipitkän aikavälin (kymmenen vuoden) keskimääräiseen potentiaaliseen nimelliseen kasvuun. Perusmenoista on vähennetty i) harkinnanvaraisten tulopuolen toimenpiteiden lisävaikutus julkiseen talouteen, ii) kertaluontoiset toimenpiteet, iii) suhdanteesta johtuvat työttömyysmenot ja iv) tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustuksilla), ja muista unionin rahastoista rahoitetut menot. Muutos ilmaistaan suhteessa nimelliseen BKT:hen.

terveydenhuoltomenot Latviassa ovat edelleen unionin alhaisimpia, mikä johtaa suureen määrään täyttämättömiä terveydenhuoltotarpeita ja heikkoihin terveydenhuollon tuloksiin. Viime vuosina julkiset terveydenhuolto- ja sosiaalitukimenot tilapäisesti kasvoivat pandemiasta johtuneen hätäavun ja muiden tilapäisten lisämäärärahojen vuoksi. Vuoden 2024 talousarviossa kaavaillaan kuitenkin, että julkiset terveydenhuoltomenot laskevat vuoden 2020 tasolle (4,7 % suhteessa BKT:hen) ja sosiaaliturvamenot supistuvat alle vuoden 2020 tason (suunnitelmien mukaan 12,4 % suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kun ne vuonna 2020 olivat 13,3 %). Keskipitkän aikavälin suunnitelmissa suunnitellaan julkisten terveydenhuoltomenojen supistamista edelleen niin, että ne vuonna 2028 olisivat 4,1 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun taas julkisten sosiaaliturvamenojen odotetaan kasvavan asteittain niin, että ne ovat 13,8 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2028.

(21) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Kyseisten uudistusten ja investointien odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin tiukka, nopea eteneminen elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisessa täytäntöönpanossa on olennaisen tärkeää, jotta Latvian pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Jotta Latvia voi täyttää elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvät sitoumukset elokuuhun 2026 mennessä, on olennaisen tärkeää, että se jatkaa uudistusten ja investointien toteuttamista. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

(22) Latvian edellytetään osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060 ([20]) 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan ohjelmien väliarviointia tarkastelevan kutakin Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+), koheesiorahastosta tai oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) tuettua koheesiopolitiikan ohjelmaa viimeistään maaliskuussa 2025 ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa, sekä kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelmansa. Kyseinen väliarviointi muodostaa kussakin ohjelmassa perustan unionin rahoituksen lopulliselle jakamiselle. Vaikka Latvia on edistynyt koheesiopolitiikan ohjelmien ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, mutta vielä on jäljellä haasteita, ja pääkaupunki Riian ja muun Latvian, erityisesti idässä sijaitsevan Latgallian, välillä on edelleen merkittäviä alueellisia eroja. Koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanon nopeuttaminen on olennaisen tärkeää. Koheesiopolitiikan ohjelmissa sovitut toimintalinjat ovat edelleen ajankohtaisia. On tärkeää tukea yritysten valmiuksia innovoida ja digitalisoida tuottavuuden lisäämiseksi. Rakennusten ja yritysten energiatehokkuustoimenpiteiden tukeminen on edelleen ensisijainen tavoite. Yhtä tärkeää on varmistaa, että saatavilla on oikea-aikaisia, yhdenvertaisia ja laadukkaita terveydenhuollon palveluja ja -infrastruktuureja sekä sosiaalipalveluja, mukaan lukien sosiaalisia asuntoja, ja että siirtyminen itsenäiseen elämään ja yhteisöperustaiseen hoitoon jatkuu. Työttömien aktivointi ja uudelleen- ja täydennyskoulutus sekä aliedustettujen ryhmien työmarkkinoille osallistumisen lisääminen ovat edelleen ensisijaisia tavoitteita. Koulutuksen laadun ja osallistavuuden parantamista sekä aikuisväestön täydennys- ja uudelleenkoulutusta olisi jatkettava. Koheesiopolitiikan ohjelmien väliarvioinnin yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota nykyisiin alueellisiin eroihin ja riittävien investointien varmistamiseen aineellisen puutteen alalla (mukaan lukien elintarvike- ja aineellinen apu). Latvia voisi myös hyödyntää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2024/795 ([21]) perustettua Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälinettä teollisuuden muutoksen tukemiseen keskittyen älykkääseen ja uusiutuvaan energiaan (esimerkiksi merituulivoimapuistot), josta kansainväliset sijoittajat ovat kiinnostuneita, sekä osaamisintensiiviseen biotalouteen ja bioteknologiaan.

(23) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja muilla unionin varoilla vastataan, Latvialla on useita lisähaasteita, jotka liittyvät liiketoimintaympäristöön, työvoimapulaan ja osaamisvajeeseen sekä puhtaaseen energiaan ja vihreään talouteen siirtymiseen.

([20]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1060, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2021, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä (EUVL L 231, 30.6.2021, s. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

([21]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/795, annettu 29 päivänä helmikuuta 2024, Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen (STEP-kehysväline) perustamisesta ja direktiivin 2003/87/EY sekä asetusten (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) N:o 1303/2013, (EU) N:o 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 ja (EU) 2021/241 muuttamisesta (EUVL L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

(24) Vuonna 2022 yritysinvestoinnit Latviassa olivat 14,9 prosenttia suhteessa BKT:hen, mikä on hieman alle Viron tason (16,5 % suhteessa BKT:hen) ja hieman yli Liettuan tason (13,1 % suhteessa BKT:hen). Yksityisten nettoinvestointien määrä on kuitenkin pysynyt unionin alhaisimpien joukossa. Se on 0,5 prosenttia viimeisten viiden vuoden aikana, kun keskiarvo unionissa on 3,5 prosenttia. EIP:n vuoden 2023 investointitutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että yksityisiin investointeihin vaikuttavat suuri epävarmuus, ammattitaitoisen henkilöstön puute ja korkeat energiakustannukset. Vuonna 2023 latvialaisista yrityksistä 77 prosenttia piti yrityssääntelyä pitkän aikavälin esteenä investoinneille. Prosenttiosuus on yksi unionin suurimmista. Lisäksi pankkien lainananto on ollut heikkoa, mikä on lisäeste yritysinvestoinneille. Pienten ja keskisuurten yritysten on erityisen vaikeaa saada luottoa. Tämä johtuu osittain niiden suuremmasta luottoriskistä mutta myös korkeista luottokustannuksista, tiukoista vakuusvaatimuksista ja hallinnollisesta rasitteesta. Pankkiala on keskittynyt, mikä heikentää pankkien välistä kilpailua. Tämä on yksi korkeiden korkojen taustalla olevista tekijöistä. Jatkuvat pyrkimykset lisätä kilpailua pankkialalla, myös lisäämällä korkojen ja muiden lainoihin liittyvien kustannusten läpinäkyvyyttä, edistäisivät luotonantotoimintaa keskipitkällä aikavälillä. Lisäksi julkisen sektorin laina- ja takausjärjestelyt, joilla tuetaan strategisesti tärkeitä investointeja esimerkiksi vihreään siirtymään ja aluekehitykseen, voisivat lisätä tosiasiallista kilpailua pankkimarkkinoilla. Myös muiden rahoituslähteiden kuin pankkien saatavuuden parantaminen voisi edistää yritysinvestointeja. Harmaa talous on ollut pitkäaikainen ongelma liiketoimintaympäristölle, ja se haittaa investointeja, osaamisen kehittämistä ja siten myös pitkän aikavälin kilpailukykyä. Latvian yritysjärjestöjen mukaan harmaa talous vääristää kilpailua ja kannustaa yrityksiä pysymään pieninä. Lisäksi harmaan talouden yleisyys ja yritysten heikot taseet ovat Latvian pankkien mukaan keskeisiä esteitä suuremmalle luotonannolle yrityksille.

(25) Työvoimapula ja osaamisvaje kasvavat Latviassa. Yhdessä demografisten haasteiden ja työikäisen väestön vähenemisen kanssa tämä asettaa haasteen maan kilpailukyvylle. Vuonna 2023 merkittävin työvoimapula oli luonnontieteissä, teknologiassa, insinööritieteissä ja matematiikassa (STEM-tieteet), jotka ovat erittäin merkityksellisiä aloja tuottavuuden kasvun kannalta, sekä vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä. Vuoteen 2030 mennessä työvoimapulan odotetaan olevan merkittävin insinööritieteissä, valmistus- ja rakennusalalla, luonnontieteissä, matematiikassa ja tietotekniikassa. Lisäksi terveydenhuolto ja sosiaalihuolto Latviassa kärsii edelleen työvoimapulasta. Latvialaisista yrityksistä 91 prosenttia mainitsee ammattitaitoisen työvoiman puutteen esteenä investoinneille. Tämä on yli unionin keskiarvon, joka on 81 prosenttia. Teknologian, insinööritieteiden ja luonnontieteiden alalta valmistuneiden vähäinen osuus ja siitä johtuva tutkijoiden puute näillä aloilla on yksi keskeisimmistä esteistä Latvian tutkimus- ja innovointivalmiuksien vahvistamiselle erityisesti yksityisellä sektorilla. Korkealaatuiset koulutusjärjestelmät, jotka vastaavat työmarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin, sekä hyvin kohdennetut täydennys- ja uudelleenkoulutustoimenpiteet ja paremmat työolot ovat avainasemassa työvoimapulan ja osaamisvajeen vähentämisessä, maan kilpailukyvyn parantamisessa sekä digitaalisen ja vihreän siirtymän edistämisessä. Vaikka viimeaikaiset uudistukset ovat tehneet ammatillisesta koulutuksesta joustavampaa ja houkuttelevampaa, toimia koulutustarjonnan nykyaikaistamiseksi ja parantamiseksi on jatkettava. Hyödynnettävissä olevan työvoiman saamiseksi käyttöön koulutustoimenpiteiden on oltava myös heikosti koulutettujen työntekijöiden ulottuvilla ja ne on ulotettava kaikille alueille.

(26) Latviassa uusiutuvan energian osuus on unionin suurimpia. Tämä johtuu pääasiassa vesivoimaloiden sähköntuotannosta ja biomassan suuresta käytöstä pääasiassa lämmitysalalla. Maan uusiutuvien energialähteiden yhdistelmää on mahdollista monipuolistaa entisestään. Latvia lisäsi vuosina 2022 ja 2023 aurinko- ja tuulivoiman asennettua kapasiteettia, mutta kapasiteetti on edelleen huomattavasti alhaisempi kuin Virossa ja Liettuassa. Lisätäkseen uusiutuvan energian osuutta energian loppukulutuksesta Latvian kannattaisi erityisesti hyödyntää tuuli- ja aurinkoenergiaa ja laajentaa tuotantoa näillä energianlähteillä. Huolimatta siitä, että kansallisessa elpymis- ja palautumissuunnitelmassa on suunniteltu joitakin rajallisia toimia, lisätoimia tarvitaan, jotta voidaan poistaa jäljellä olevat esteet tuuli- ja aurinkovoimaloiden rakentamista tai asentamista koskevien lupien myöntämiselle. Lisäksi Latvia voisi toteuttaa lisätoimia edistääkseen kysyntäpuolen joustavuutta, kuten loppukäyttäjien omistamaa energian varastointia ja osallistumista hajautettuihin energiaresursseihin sekä tasapainotus- ja joustopalveluihin. Se voisi myös määritellä selkeästi tiettyjen energiamarkkinoiden toimijoiden, kuten pienimuotoisen kysynnän aggregaattorien, roolit. Uusiutuvan energian tuotantolaitosten verkkoliitäntälupaa koskevat hakemukset ylittävät selvästi sähköverkon käytettävissä olevan kapasiteetin, minkä vuoksi uusien lupien myöntäminen on keskeytetty heinäkuusta 2023 lähtien. Tämä osoittaa, että sääntelytoimia on mahdollista lisätä.

(27) Latvian edistymistä kohti kiertotaloutta on nopeutettava, jotta unionin kiertotaloustavoitteet voidaan saavuttaa. Kestävän talouskasvun indikaattorit ovat alle unionin keskiarvon, ja maan materiaalijalanjälki kasvaa. Latviassa ekoinnovointi on keskinkertaisella tasolla, ja Latvia hyötyisi kiertotalouden liiketoimintamallien täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja ekoinnovointiin tehtävien investointien lisäämisestä, jotta voitaisiin lisätä resurssitehokkuutta ja

kilpailukykyä. Latvia on edistynyt jätehuoltojärjestelmänsä kehittämisessä, mutta sijoittaa edelleen yli puolet yhdyskuntajätteestään kaatopaikoille.

(28) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto suositti vuonna 2024, että euroalueen jäsenvaltiot toteuttavat – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiensa kautta – toimia euroaluetta koskevan vuoden 2024 suosituksen toteuttamiseksi. Suositukset 1, 2, 3 ja 4 auttavat Latviaa panemaan täytäntöön euroaluetta koskevassa vuoden 2024 suosituksessa vahvistetut ensimmäisen, toisen, kolmannen ja neljännen suosituksen,

SUOSITTAA, että Latvia toteuttaa vuosina 2024 ja 2025 toimia, joilla se

1. toimittaa keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman oikeaan aikaan; uudistetun vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimuksia noudattaen rajoittaa nettomenojen kasvun ([22]) vuonna 2025 tasolle, jolla muun muassa julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen saadaan pysymään alle perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja jolla julkinen velka saadaan pidettyä maltillisella tasolla keskipitkällä aikavälillä; laajentaa muun muassa pääoman ja kiinteistöjen veropohjaa ja vahvistaa terveydenhuollon ja sosiaaliturvan riittävyyttä;

2. jatkaa elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun nopeaa ja tuloksellista täytäntöönpanoa varmistaen näin, että uudistukset ja investoinnit saadaan päätökseen viimeistään elokuussa 2026; nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanoa; jatkaa kyseisten ohjelmien väliarvioinnin yhteydessä keskittymistä sovittuihin toimintalinjoihin ja toteuttaa toimia, joilla vastataan entistä paremmin jatkuviin alueellisiin eroihin ja eriarvoisuuteen, ottaen samalla huomioon Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen tarjoamat mahdollisuudet kilpailukyvyn parantamiseen;

3. parantaa liiketoimintaympäristöä vähentämällä yritysten hallinnollista rasitusta ja sääntelytaakkaa ja helpottamalla pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia saada rahoitusta muun muassa julkisten laina- ja takausjärjestelmien kautta, jotta voidaan edistää strategisesti tärkeitä investointeja ja lisätä kilpailua rahoitusmarkkinoilla; puuttuu työvoimapulaan ja osaamisvajeeseen erityisesti STEM-aloilla ja muilla vihreään ja digitaaliseen siirtymään tarvittavilla erikoistumisaloilla sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoaloilla, myös kohdennetun täydennys- ja uudelleenkoulutuksen ja parannettujen työolojen avulla;

4. nopeuttaa tuuli- ja aurinkoenergian käyttöönottoa parantamalla lupamenettelyjä ja edistämällä kysyntäpuolen joustavuutta; edistää siirtymistä kiertotalouteen ekoinnovoinnin ja kestävien resurssienhallintakäytäntöjen avulla.

Tehty Luxemburgissa 21 päivänä lokakuuta 2024.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

NAGY I.

([22]) Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdan mukaan ”nettomenoilla” tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.